

Postanowienie z dnia 14 listopada 2002 r.

III RN 7/02

Naczelny Sąd Administracyjny rażąco narusza prawo, jeżeli nie rozpoznaje wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, lecz wzywa stronę do uiszczenia wpisu, a następnie odrzuca jej skargę z uzasadnieniem, że w wyznaczonym terminie nie uiściła wpisu.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Andrzej Wasilewski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 listopada 2002 r. sprawy ze skargi Spółdzielni Rolniczo-Handlowej w G. na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w T. z dnia 7 maja 2001 r. [...] w przedmiocie podatku od nieruchomości za II półrocze 2000 r., na skutek rewizji nadzwyczajnej Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego [...] od postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Krakowie z dnia 26 lipca 2001 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

W dniu 5 czerwca 2000 r. Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w G. wniosła do Naczelnego Sądu Administracyjnego skargę na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w T. z dnia 7 maja 2001 r. w przedmiocie podatku od nieruchomości za drugie półrocze 2000 r., domagając się: 1) uchylenie tej decyzji oraz poprzedzającej ją decyzji przewodniczącego zarządu gminy G. z dnia 29 grudnia 1999 r.; 2) wstrzymanie wykonania zaskarżonej decyzji przewodniczącego zarządu gminy G.; 3) zwolnienia strony skarżącej od kosztów sądowych.

Uzasadniając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych strona podniosła, że jest spółdzielnią, reaktywowaną ze zlikwidowanej Gminnej Spółdzielni „S.Ch.” w G. i „wypracowuje stratę ze względu na przekraczające jej możliwości płatnicze zobowiązania podatkowe, z tytułu ubezpieczenia majątkowego i osobowego”. Posiada niewielką obszarowo nieruchomość zabudowaną zdewastowanymi magazynami oraz zatrudnia kilka osób w niepełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w granicach „najniższej krajowej”. W dniu 11 czerwca 2001 r. Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie-Ośrodek Zamiejskowy w Krakowie, przed rozpoznaniem wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, wezwał skarżącą do uiszczenia opłaty sądowej w kwocie 300 zł, w terminie 7-dniowym, pod rygorem odrzucenia skargi.

Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w G. po otrzymaniu w dniu 13 czerwca 2001 r. wyżej wymienionego wezwania uiściła wpis w dniu 21 czerwca 2001 r.

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie-Ośrodek Zamiejskowy w Krakowie postanowieniem z dnia 26 lica 2001 r. [...], wydanym na podstawie art. 36 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. nr 74, poz. 368 ze zm.) w związku z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 24, poz. 110 ze zm.), odrzucił skargę. W uzasadnieniu stwierdził, że wezwanie do uiszczenia wpisu sądowego zawierało pouczenie, że skarga podlegać będzie odrzuceniu, jeżeli wpis nie zostanie uiszczony w terminie tygodniowym od doręczenia wezwania. Skarżąca natomiast w wyznaczonym terminie wpisu nie uiściła, dlatego też skarga została odrzucona.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego w rewizji nadzwyczajnej od powyższego postanowienia zarzucił rażące naruszenie: 1) art. 36 ust. 1 i 3 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym w związku z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, 2) art. 113 § 2 KPC w związku z art. 59 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, 3) art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Wskazując na powyższe podstawy wniósł o uchylenie powyższego postanowienia i przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu w Warszawie-Ośrodkowi Zamiejskowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

W ocenie Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, powyższe postanowienie rażąco narusza przepisy przytoczone w części wstępnej rewizji nadzwyczajnej. Zasadą jest - stosownie do dyspozycji art. 36 ust. 1 i 3 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym w związku z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - pobieranie od skargi wpisu, a w sytuacji, gdy nie zostanie on

uiszczony - mimo wezwania - odrzucenie skargi przez Sąd i nie podejmowanie żadnych czynności w sprawie. Zasada ta jednak doznaje pewnego ograniczenia - co nie zostało uwzględnione w kwestionowanym orzeczeniu - w przypadku, gdy strona zgłosi wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Rozpatrzenie bowiem takiego wniosku - w oparciu o art. 113 § 2 KPC w związku z art. 59 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym - warunkuje podjęcie dalszych czynności w sprawie. W przypadku, gdy Sąd dojdzie do przekonania, że osoba prawna spełnia warunki do uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych, gdyż nie ma dostatecznych środków na ich pokrycie, nie znajdzie konieczność wzywania jej do uzupełnienia braków formalnych skargi oraz - będące konsekwencją niezachowania terminu do uiszczenia wpisu - odrzucenie skargi.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego stwierdził, że w przedstawionym stanie faktycznym trudno więc uznać za prawidłowe stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Krakowie, który mimo nierozpoznania wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, odrzucił skargę. Takie rozstrzygnięcie jest bowiem przedwczesne i pozostaje w rażącej sprzeczności z powołanymi na wstępie przepisami. Przede wszystkim ze względu na fakt, iż stronie skarżącej zamknięta została droga sądowego dochodzenia ewentualnie naruszonych praw. Pozbawiono ją tym samym zagwarantowanego przez Konstytucję RP (art. 45 ust. 1) prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jej sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Stało się tak, ponieważ sprawujący w zakresie swej właściwości kontrolę pod względem zgodności z prawem Naczelny Sąd Administracyjny nie zbadał, czy skarżąca Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w G. spełniała, czy też nie spełnia, przesłanki z art. 113 § 2 KPC i bezzasadnie odrzucił skargę, podając jako przyczynę uchybienie terminowi do uiszczenia wpisu.

Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego uznał, że zawartego w kwestionowanym postanowieniu stanowiska Sądu nie można podzielić, mając również na uwadze dotychczasowe poglądy wyrażane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia: z dnia 14 stycznia 1972 r., III CRN 448/71, OSP z 1972 r nr 7, poz. 144, z dnia 7 kwietnia 1995 r., II CRN 20/95, OSNC z 1995 r. nr 9, poz. 132, z dnia 21 kwietnia 1998 r., I CKN 1461/98, OSNC z 1999 r. nr 11, poz. 196) oraz w orzecznictwie sądów apelacyjnych (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 grudnia 1995 r., I ACz 547/95, OSA z 1997 r. nr 3, poz. 17). Ostatnie z wymienionych orzeczeń zawiera tezę, iż możliwe byłoby w wyjątkowym wypadku odrzucenie

środka zaskarżenia na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, pomimo złożenia przez skarżącego kolejnego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli wnioski w przedmiocie zwolnienia od kosztów zmierzały do przewlekłości postępowania, godząc tym w interes strony przeciwnej. Stan faktyczny sprawy nie daje podstaw do stwierdzenia, że takie okoliczności miały miejsce. W związku z tym kwestionowane postanowienie Sądu w sposób rażąco narusza art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, mający zastosowanie w postępowaniu przed sądem administracyjnym na podstawie art. 36 ust. 1 i 3 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, który to przepis został także naruszony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że strona wnosząca skargę do sądu administracyjnego wniosła równocześnie o zwolnienie jej od kosztów sądowych wraz z uzasadnieniem wniosku. W tej sytuacji, Sąd był obowiązany na podstawie art. 113 § 2 KPC w związku z art. 59 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym rozpoznać wniosek skarżącej osoby prawnej o zwolnienie od kosztów sądowych. Tymczasem Sąd nie rozpoznał tego wniosku i nie ocenił, czy skarżąca spełnia przesłanki określone w art. 113 § 2 KPC, co powinno nastąpić po wyjaśnieniu wszystkich okoliczności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 1996 r., III RN 47/96, OSNAPiUS 1997 nr 13, poz. 231), lecz wezwał skarżącą do uiszczenia wpisu na podstawie art. 36 ust. 1 i 3 ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym w związku z art. 16 ust. 1 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a następnie po stwierdzeniu, że skarżąca w wyznaczonym terminie nie uiszczała wpisu, zaskarżonym postanowieniem odrzucił skargę.

Trafny jest pogląd Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, że w wypadku, gdy strona skarżąca równocześnie z wniesieniem skargi wnosi o zwolnienie od kosztów sądowych, sąd administracyjny nie może - bez rozpoznania tego wniosku - wezwać strony do uiszczenia wpisu, lecz jest obowiązany do oceny zasadności wniosku. W przypadku, gdy sąd uzna, że strona spełnia określone w art. 113 § 2 KPC przesłanki do uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych, wówczas nie wzywa strony zwolnionej od kosztów do uzupełnienia braków formalnych skargi przez uiszczenie wpisu. Sąd administracyjny, który nie rozpoznaje wniosku skarżącej o zwol-

nienie od kosztów sądowych, lecz wzywa tę stronę do uiszczenia wpisu, a następnie odrzuca skargę z uzasadnieniem, że strona skarżąca w terminie wyznaczonym przez sąd nie uiściła wpisu, rażąco narusza powołane wyżej przepisy prawa.

Trafny jest pogląd Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, że sąd, który mimo nierozpoznania wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, odrzuca skargę z tej przyczyny, że strona w terminie wyznaczonym nie uiściła wpisu, rażąco narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji poprzez pozbawienie skarżącej osoby prawnej prawa do sądu.

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====